

SÁMEDIGGI
SÄMITIGGE
SÄÄ'MTE'ĞĞ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

VÁSTTOLAŠ JA ETIHKALAČČAT SUVDILIS SÁMETURISMMA DOAIBMANPRINSIHPAT

Dohkkehuvvon Sámedikki čoaikkimis 24.9.2018.

SISDOALLU

Sámeturisma etihkalaš rávvagiid dárbu ja duogáš	3
Sámeturisma meroštallan	3
Sápmelaččaid birra oanehaččat	3
Sámeturisma visio	6
Vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis sámeturisma doaibmanprinsihpat	7
1. Sámi kulturárbbi árvvu ja riggodaga dovddasteapmi ja gudnejahttin	7
2. Sámi kulturárbbi suodjaleapmi ja dan doalaheapmi eallinfámolažžan boahttevaš buolvvaide	8
3. Buot oassebeliide ávkin boahtti ovttaráđálašvuohta ja oktasašbargu	9
4. Buncaraggát, mat gávdnojit sámeturismmas, ja daid vuhtii váldin ja njulgen	10
5. Sámeturisma positiivalaš váikkuhusat sámeálbmogii, sin kultuvrii sihke birrasii	15
6. Sámeturisma vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis márkánastin ja turismadiehtuohkin	19
7. Alladássásaš mátkkálašvásáhusat – kvalitehtasihkkarastin	21
Teakstačuvvosat:	
1. Etihkalaš rávvagiin geavahuvvon terminologijja	23
2. Sámeturismii laktáseaddji láhkaásaheapmi, riikkaidgaskasaš soahpamušat ja julggaštusat	37
3. Gáldologahallan	74

Sámeturisma etihkalaš rávvagiid dárbu ja duogáš

Sámekultuvrra symbolat leat buvttan ráhkaduvvon ja ovdanbukton sápmelašvuodain ávkkástalli turismmas juo logiidjagiid Suomas. Sámkultuvrra buvttan ráhkadeapmi leamaš maiddái guhká dakkár, ahte olggobeale doaibmit leat sihke meroštallan ja ollašuttán dan. Buvttan ráhkaduvvon ja/dahje ovdanbukton sápmelašgovas, man olggobeale doaibmit leat dahkan, lea dábálaččat uhcán dahkamuš eakti sápmelašvuodain. Sápmelašvuodain ávkkástalli turismmas albmanan ja viidát lávdan boastto ja primitiviserejuvvon sápmelašgovva lea vearrámus dilis dakkár, mii loavkida ja/dahje rievdata dávvirin sámeservoša. Dát almmolaččat ja jeavddalaččat ovdanbukton feallalaš govva ja boastto dieđu lávdadeapmi váikkuhit vahátlaččat sihke sámeservoša ja sámekultuvrra eallinfápmui.

Sámekultuvra lea ollislaččat erenomáš rikkis ja mánggabealat, man oktan deháleamos identitehta ovdanbuktin lea sámegákti. Sámegávttis lea erenomáš stuorra mearkkašupmi sámekultuvrras. Sámegávtti geavaheami stivrejit čálekeahces norpmat, maid sámis ieža čuvvot. Eandalitge sápmelašvuodain ávkkástalli turismmas sápmelašvuoda buvttan ráhkadeapmi ja čájeheapmi leat dávjá deattuhuvvan justa sámegáktái dahje sámegávtti lágan biktasii, mainna turismabuktagis lea geahččaluvvon dahkkot "sápmelaš", lei dasto gažaldat máidnasiin dahje eará turismabálvalusain. Sámegávttis leage šaddan identitehta deháleamos ovdanbukti sámeturismmas. Sápmelašvuodain ávkkástalli turismmas sámegávtti sisttisoallan kultuvrralaš kodat ja mearkkašumit leat goittotge vajáldahtton ja/dahje guđđojuvvon vuhtii válddekeahhtá ja das lea ráhkaduvvon guoros rollabivttas almmá sielu haga.

Sihkarastin dihtii sámeservoša ja sámekultuvrra eallinfápmu, sámekultuvrra vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis turisma buvttan ráhkadeapmi ja ovdanbuktin galget dáhpáhuvvat sámeservoša eavttuiguin ja vuolggasajis dakkár turisma hámis, mii vuodđuduvvá sápmelašvuhtii. Etihkalaš rávvagiid ulbmilin lea maiddái dahkat vejolažžan olles sámeálbmoga, muhto eandalitge olbmuid, geat leat turisma olggobealde, kultuvrra ollašuttima nu, ahte turisma ii váikkuhivčče sámeservoša dahje dan ovttaskas lahtuid kulturábái dahje kulturláhttemii negatiivvalaččat uhcánačča stuorát mearis.

Sámeturisma áddejuvvo dán oktavuodas turisman, mas sámekultuvrra resurssaid ávkin atnimiin buvttaduvvojit turismabálvalusat ja dat fálojuvvojit fitnodatdoaimmalaš vuodustusaiguin. Dat sáhtá leat **turisma, mii vuodđuduvvá sápmelašvuhtii**, ja mas sámeservoša siste boahttit doibmet turismaealáhusa hárjeheaddjin, dahje juo **sápmelašvuodain ávkkástalli turisma**, mas sámeservoša olggobealde boahtti turismaealáhusa hárjeheaddjit ja eará turismadoaibmit ávkkástallet ja atnet ávkin sámekultuvrii gullelaš ja/dahje geažideaddji elemeantaid turismabálvalusain almmá eakti oktavuoda haga sámeservošii.

Sápmelaččaid birra oanehaččat

Sápmelaččat leat EU:a viidodaga áidna **eamiálbmot**. Sámeana, nuppiid sániiguin **Sápmi** dahjege **Säämi** dahjege **Sää'mm**¹, gokčá sámiiid ássan váimmusguovllu njealje stáhtas, mii ollá badjel viiddes guovllu Norggas, Ruotas, Suomas ja Ruošša Guoládatnjárggas. Suomas **sámiiid ruovttuguvlui** gullet ollislaččat Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gielddat sihke Soađegili gielddas dan davvioassi (Vuohču gili guovlu dahjege Lappi bálgosa viidodat).

¹ Sámeana lea davvisámegillii Sápmi, anárašgillii Säämi ja nuortalašgillii Sää'mm

Suomas sáme kultuvra, mas leat fárus sihke ávnnaslaš ja ávnnahis kulturárbi, gullet **vuodđolágain**² (17.3 §) suddjejuvvon sámiid kulturhápmaí ja vuodđolága 121 §:a 4 momeanttas dárkkuhuvvon sáme giela ja kultuvrra guoski sámiid iešráđdemii.³ Suomas **Sámediggi** ovdanbuktá sámiid virggálaš oainnu.⁴ Sámediggi ovddasta sámiid bargguide gullevaš áššiin nu sisriikkalaččat go riikkaidgaskasaččatge.⁵ Geavadis stuorra oassi Sámedikki riikkaidgaskasaš ovddastusain ollašuvvá golmma riikka Sámedikkiid ja Ruošša sámeorganisašuvnnaid oktasašbargoorgána dahjege Sámi parlamentáralaš ráđi (SPR) bokte.

Sámi doabamáilmmis olmmoš, luondu ja giella eai earuhuvvo nuppiin. Sátni Sápmi dárkkuha Sámeeatnama lassin maiddá sápmelačča ovttaskas olmmožin ja Sámeálbmoga sihke sáme giela. Sáme giella speadjalastá birrasa heakkalaš ja heakkahis luonddu vuđolaš ja dárkilis dovdamá ja olbmo ja luonddu gaskasaš lagaš ja dárkilit guorahallon vuorováikkuhusa. Luonddubiras, kulturbiras, sosiálalaš biras ja gielalaš biras ráhkadit oppalašvuoda, birasdoahpaga, man galgá guorahallat oktan ollisvuhtan, go dat leat gitta nuppiin.⁶

Olles sáme guovllus logi sáme gielas hállojuvvojit vel ovcci. Dain Suomas hállet golbma: anárašgiela, nuortalašgiela ja davvisáme giela. Sámiide sin kultuvrra suodjaleapmi lea erenomáš dehálaš. **Sáme kultuvrii**⁷ gullet earret eará sáme giella, sámi kulturárbi, kulturolggosbuktojumit, sámedáidda, sámiid árbevirolaš diehtu, sámi luonddugaskavuohta, árbevirolaš sáme ealáhusat ja daid dán áigge ollašuttinvuogit seammágo sámiid eamiálbmogin ollašuttin kultuvrra eará vuogit ja hámit. Nugo ovdamearkan sáme giella, máidnasat, musihka sihke sáme kultuvrra oinnoleamos symbolat nugo sáme gávttit ja sámeduojit leat lágga oktavuodas earret eará árbevirolaš sáme ealáhusaide nu ahte dat ráhkadit earutkeahces ollisvuoda, man juohke oassesuorgi dárbbáša nuppi seailun dihtii eallinfámolažžan ja ná dahká vejolažžan sáme kultuvrra seailuma, ovdáneami ja sirdáseami boahstevaš buolvvaide. Juos ovdamearkan kultuvrra okta oassesurggiin jávká dahje dan doaibmaviidodat gáržu, dovdojit dat váikkuhusat dalán nuppe sajis.

Sámeservodagas **árbevirolaš ealáhusa** ja kultuvrra gaskasaš oktavuodas lea nappo mávssolaš. Eanageavaheapmaí gullevaš ealáhusat ráhkadit materiálalaš vuoda sáme kultuvrii ja identitehtii ja doalahit sámiid ruovttuguovllu eallinfámu, sáme giela, árbevirolaš dieđu, luonddugaskavuođa, sáme kultuvrra servvolašvuoda ja sámeduoji.⁸ Sámiid árbevirolaš ealáhusat leat boazodoallu, guolásteapmi, meahcásteapmi, luonddubuktagiid čoaggin, sámeduodji⁹ ja smávva hápmasaš eanadoallu sihke daid modearna ollašuttinvuogit. Árbevirolaš sáme ealáhusain boazodoallu doaibmá ainge sáme kultuvrra oktan dehálaš čiehkageđggiin fállamiin boaittobeale guovlluid ásojuvvon doallamii erenomáš dehálaš barggolašvuodavejolašvuodaid sihke kultuvrralaččat vealtameahtun giellaarena ja materiála earret eará biktasiidda, dujiide ja borramuš kultuvrii. Sámeturisma gullá árbevirolaš sáme ealáhusaid dánáigásaš ollašuttinvuogiide smávvis, vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis ealáhussan. Sámiid árbevirolaš ealáhusaide lágga gullevaš ođđa ealáhushámit leat dehálaččat sáme kultuvrra eallinfápmui, go dat dorjot sáme kultuvrra

² Finlex, *Suomen perustuslaki 11.6.1999/731*, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

³ Sámediggi (2017), *Saamelaiskäräjien lausunto saamelaiskulttuurin hyödyntämisestä Lapin ammattikorkeakoulun koordinoimasta "Our Stories - the business of using Storytelling to draw people in" -projektissa*, Dnro: 113/D.a.9/2017

⁴ Láhka sámedikkis (974/1995), 5 §

⁵ Láhka sámedikkis (974/1995), 6 §

⁶ Sámediggi (2006), *Saamelaisten kestävän kehityksen ohjelma 2006*

⁷ Kultuvrra meroštallan lea oppalohkái erenomáš hástaleaddji. Sáme kulturmeroštallan lea dábálaččat geavahuvvon kulturmeroštallamiid čielgasit viidasut ja mánggabealagut.

⁸ Sámediggi (2017), *Saamelaiskäräjien lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018*, 27.9.2017, Dnro:392/D. a. 4/2017

⁹ davvisáme gillii *duodji*, anáraš gillii *tyeji* ja nuortalaš gillii *tueji*

seailuma, ovdáneami ja sirdáseami buolvvas nubbái.¹⁰ Danin lea erenomáš dehálaš oktiiveivehit árbevirolaš ealáhusaid ja sámaturismma dárbbuid, ovdamearkan eanageavaheami oasis. Eallinfámolaš sámiiid ruovttuguovlu eaktuda maiddá dan, ahte dan ássit leat dearvasat ja vedjet bures, mii eaktuda eallinfámolaš sámekultuvrra sihke doarvá barggolašvuodavejolašvuodaid.

Go dán áššebáhpáris geavahuvvo tearbma **etihkalaččat suvdilis sámaturisma**, čujuhuvvo turismii, mii doallá sisttistis sosiálalaš, kultuvrralaš, ekologalaš ja ekonomalaš suvdilvuoda lassin sosiálalaš, kultuvrralaš, ekologalaš ja ekonomalaš guoddinnávccá váldima vuhtii báikkálaš dásis. Sosiálalaš, kultuvrralaš, ekologalaš ja ekonomalaš suvdilvuodha galggašii leat vuolggasadjin turismii gullelaš buot doaimmain. Sámekultuvrra atnin ávkin turismma olis ii leat suvdilis vuodu alde, juos oktage dáid suvdilis ovdáneami elemeanttain báhcá ollašuvakeahtá. Sosiálalaš, kultuvrralaš, ekologalaš ja ekonomalaš guoddinnávccá lea ášši, mii váikkuha báikkálaččat ja mii dán áššebáhpáris giedáhalla vuolggasajis sámekultuvrra seailuma, ovdáneami ja lunddolaš sirdáseami vejolažžan dahkama perspektiivvas ja man galggašii álo váldit vuhtii ja jeavddalaš gaskkaid dárkkistit turismii gullelaš buot doaimmain.

Dát **sámaturismma etihkalaš rávvagat** gusket ovdasajis sámeservoša olggobeale doaimmiid turismma olis ollašuhttán sámekultuvrra buvttan ráhkadeami ja/dahje ovdanbuktima sihke turismamárganastima ja -diehtjouhkima. Váldoulbmilin lea sápmelašvuodain ávkkástalli turismma loahpaheapmi sihke sámiiid guoski turismma bokte leavvi boastto dieđu jávkadeapmi. Olles turismasuorgi galgá vuolggasajis figgat dasa, ahte sámaturismii gullelaš buot doaimmat dorjot sámekultuvrra seailuma ja ovdáneami nu, ahte dan sáhtá sirdit eallinfámolažžan boahttevaš buolvvaide dakkár hámis, man sápmelaččat dovddastit ja dovdet alcesseaset gullelašžan. Earret eará dán áigge kultuvrraid homogeniserema, modearna eallinvuogi, guhká joatkašuvvan eretfárrema ja sámiiid vuoigatvuodaid ollašuvakeahtesvuoda deattuid siste sámekultuvra lea rašes dilis ja dan seailun, ovdáneapmi ja lunddolaš sirdáseapmi buolvvas nubbái ii gierdda lasi olgguldas hehttehusaid. Dan dihtii olles turismasuorgi galgá giddet erenomáš fuopmášumi dasa, mo ja man viidodagas almmolaš dásis turismma sáhtá ollašuhttit vásttolaččat ja etihkalaččat suvdilit sámiiid ruovttuguovllus. Lassin turisma, mii vuodđuduvvá sápmelašvuhtii, galgá ollašuvvat sámiiid vuolggasajis nu, ahte doarju ja ovddida sámekultuvrra eallinfámu.

Olles turismasuorgi galgá ovttas buot anus leahkki vugiiguin **dorvvastit** maiddá hearkkes, ártkalaš ja nannosit kulturčanalaš **luondubirrasa seailuma boahttevaš buolvvaide**. Almmá oktasaš áddejumi haga sámekultuvrra ja dasa lávga gullelaš luonddu mihtitmeahtun árvvus ja dan vuoiŋgalaš árbbi riggodagas ja buot dán seailuma dehálašvuodas, sáhttet Lappi deháleamos turismaseavttit šaddat vára vuollái. Sámiiid ruovttuguovllu turismaseavttit leat buhtes luondu, sámekultuvra, árbevirolaš ealáhusat nugo boazodoallu sihke jaskatvuodha. Turismmas, mii vuodđuduvvá sápmelašvuhtii, galggašii giddet fuopmášumi eaktivuhtii, áidnalunddotvuhtii ja kvalitehtii, ii dušše mearrái, ammes turisma dárbbášmeahttumit lasihit rašes luonddu gollama.

Sámiiid guoski duohtavuodalaš dieđu lasiheapmi ja lávdadeapmi maiddá turismasuorggi bokte lea erenomáš dehálaš. Sámekultuvrra seailun eallinfámolažžan ovddida maiddá Lappi turismma ovdáneami. Dáid áššiid laktin goabbáige ávkkálažžan lea vejolaš, muhto dat eaktuda oktasašbarggu, dieđu lasiheami sihke ođđa vuorrováikkuhanvugiid ja -kanálaid gávdnama turismasuorggi ja sámekultuvrra gaskkas. Etihkalaččat suvdilis sámaturismma ovdáneami eaktun lea viiddes ovttasdoaimman, mii vuodđuduvvá mánggabealat áddejupmái

---

¹⁰ Sámediggi (2015), *Saamelaiskäräjien lausunto hallituksen esityksestä ILO 169 -sopimuksen ratifioimiseksi (HE 264/2014)*, 26.1.2015, Dnro: 35/D.a.4/2015

ja gudnejahttimii. Ovdasaji vuolggasadjin lea, ahte sápmelaččat, sápmelaš turismafitnodatolbmot ja turismasuorggi eará ámmátlaččat meroštalašedje ja áddešedje vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis sámeturismma seammá láhkai.

SÁMETURISMMA VISIO

Sámit leat okta álbmot njealje riikka viidodagas ja sámiid servvolašvuohta lea nanus. Sámekultuvrra árvvus atnin lea lassánan ja Suopma lea deavdán riikkaidgaskasaš geatnegasvuođaid Suoma ja Eurohpá Uniovnna áidna eamiálbmoga ektui. Sámit ellet eallinfámolaš, ovtaveardásaš, sámekultuvrra ja birrasa gudnejahtti eallinbirrasis. Sámiid árbevirolaš ealáhusat, boazodoallu, guolásteapmi, meahcásteapmi, čoaggin ja duodji leat eallinfámolaččat ja gánnáhahttit ja daid barget árbevirolaš kultuvrralaš vugiid mielde. Árbevirolaš ealáhusaid bálddas odđa ealáhusat nugo vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis turisma, mii vuodđuduvvá sápmelašvuhtii, dorjot árbevirolaš ealáhusaid gánnáhahttivuođa¹¹ ja ovddidit barggolašvuođa báikkálaččat. Sámiid ruovttuguovlu lea dovdojuvvon buhtes ja rikkis luonddus ja sámiid luondduárvvut gudnejahttojit buot doaibmiid oasil. Guovllu luonddu áitán ludnen lea nohkan.

Sámiid ruovttuguvlui čuoheci turisma lea stivrejuvvon. Turistameriid jotkkolaš lassáneamis bohtán hástalusat leat čovdojuvvon, turismma doaibma gozihuvvo ja vearrivuodaid sanktiot ollašutttojit. *Vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis sámeturismma doaibmanprinsihpat* -rávvagat čuvvojuvvojit. Sámeturisma lea oppalaččat vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis nu, ahte válde vuhtii erenomážit luonddu guoddinnákca. Turismasuorggis lea positiivvalaš rolla duohtavuodalaš sápmelašgova lávdadeamis ja juohkimis birra máilmmi. Turismma, mii vuodđuduvvá sápmelašvuhtii, lea doarjumin sámeturismma rávvenguovddáš, gos sierra doaibmit ožžot rávvema, mii laktása sámeturismii ja sámekultuvrra ávkin atnimii. Guovddáži juhkkujuvvojit maiddá sápmelaččaide ja sámekultuvrii laktáseaddji duohtavuodalaš diehtu, ja maiddá sápmelaččaide, sin kultuvrra ja eandalitge birrasa luonddu gudnejahtti láhttenrávvagat, mat leat dárkkuhuvvon mátkkálaččaide ja turismadoaibmiide, ja dan lassin diehtu etihkalaččat suvdilit bargi sápmelaš turismadoaibmiin. Sámeturismma rávvenguovddáži leat várrejuvvon fásta doaibmanresursat stáhta bušeahtas. Vuolggasajis vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis turisma gudnejahttá ja atná árvvus sámekultuvrra mihtilmas iešvuođaid, ovddida sámiid ja sámiid ruovttuguovllu buresveadjima sihke dahká vejolažžan sámekultuvrra seailuma ja ovdáneami. Sámeservoša árge ja ávvudoalut sihke sámiid ruovttuguovllu eanageavaheapmi leat vuohkkasit oktiiheivehuvvon turismmain nu, ahte sámiid vuoigatvuođat ja kultuvra váldojit vuhtii ja daid gudnejahttet. Sámiid ruovttuguovllu turismmas bohtán ekonomalaš ávki juohkása dássidit maiddá vuoigatvuođa eaiggádiidda.

Sámeturismma čiehkageađgin lea sámekultuvrra buvttan ráhkadeami ja ovdanbuktima vuodđudeapmi **nana oktavuhtii ja ovddasvástádussii dan áššeasálaš sámeservoša sihke daid sámesogaid ja/dahje siiddaid ektui**, geaid kultuvrra ja/dahje árbevirolaččat ásson guovllut/návddašanguovllut turismabuktagis geavahuvojit ja/dahje ovdanbuktojit. Sámiin ja sámekultuvrras lea **aktiivvalaš, iežas árvomáilmmi mieldásaš rolla turismmas** ja sámiid, sámekultuvrra ja sámegiela geavaheapmi passiivvalaš rekvisihttan, báikkálaš ivdnin dahje eksohtalaš ja primitiivvalaš objeaktan nu, ahte lea bođđejuvvon kultuvrralaš konteavsttas, lea nohkan.

¹¹ Sámediggi (2017), *Saamelaiskulttuuriosio Lapin maakuntaohjelmassa 2018 – 2021 (Lappi-sopimus)*, 29.8.2017, Dnro:370/D.a.5/2017

VÁSTTOLAŠ JA ETIHKALAČČAT SUVDILIS SÁMETURISMMA DOAIBMANPRINSIHPAT

DOAIBMANPRINSIHPPA 1: SÁMI KULTURÁRBBI ÁRVVU JA RIGGODAGA DOVDDASTEAPMI JA GUDNEJAHTTIN

Sámiid kultuvrralaš loavkitmeahttunvuođa galgá dovddastit ja dan galgá gudnejahttit. Sáme kultuvra buot riggodagainis gullá kollektiivvalaččat sámeservošii ja dan lahtuide. Sámiid vuoigatvuođa iežas identitehta ja kulturárbbi oamasteapmái ja hálddašeapmái galgá vuolggasajis gudnejahttit ja suddjet. Sámeturismmas háladettiin lea erenomáš dehálaš atnit mielas, ahte sámit leat eamiálbmot njealji riikka viidodagas ja sii juogadit oasi sámi ávnnaslaš ja ávnnahis kulturárbbis, mas sii guddet kollektiivvalaš ovddasvástádusa. Dan dihtii ii sáhte okto mearridit Suomas sámi kulturárbbi ávkin atnima birra turismmas. Seammas sivas lea dehálaš maiddá atnit mielas, ahte sáme kultuvrra turismma olis buvttan ráhkadeapmái ja ovdanbuktímii laktáseaddji vearrivuođain leat Suoma viidásut váikkuhusat. Sámiid iežaset kultuvrra oamastus- ja hálddašvuoigatvuođa biirii gullet buot dat, mo sámit ja/dahje sámiid kulturárbbi buvttan ráhkaduvvo, geavahuvvo ja/dahje ovdanbukto iešguđetlágan turismabuktagiin nu, ahte fárrui lohkkot govat, logot ja sámegeiella.

Sámit ovttas meroštallet sáme kultuvrra ja dasa laktáseaddji kulturovggobuktojumiiid sihke mearridit kollektiivvalaččat daid geavaheamis ja geavahusa rájain. Suomas almmolaš linnjádemiin mearridit Sámedikki lassin Nuortalaččaid giličoahkkinn¹² daid dáhpáhusain, go ášši guoská nuortalaš kultuvrra. Sáme kultuvra lea heterogenaš, rikkis ja mánggahápmásaš. Dan dihtii sáme kultuvrra turismma olis ávkin atnima detáljain mearridit ovttas Sámedikkiin ja Nuortalaččaid giličoahkkimiin dat áššeoasálaš sámeservošat, sámesogat ja/dahje siiddat, madda dás dárkkuhuvvon sáme kultuvrra turismma olis buvttan ráhkadeamis ja/dahje ovdanbuktímis lea dahje sáhtá leat váikkuhus. Dárbbu mielde sámi kulturárbbi guoski viidásut turisma guoski kollektiivvalaš linnjádemiin sohppojuvvo Sámi parlamentáralaš ráđi bokte.

Juos sámiid kulturárbbi buvttan ráhkadeamis ja/dahje ovdanbuktímis almanit váttisvuođat, galgá figgat gieđahallat ja ráđđádallat váttisvuođaid birra kollektiivvalaččat dan áššeoasálaš sámeservoša, soga ja/dahje siidda siste, gean kulturávdnasa turismma olis buvttan ráhkadeamis dahje ovdanbuktímis problema dahje ruossalasvuohta lea. Váttisvuođaid galgá geahččalit gieđahallat dárbbu mielde ovttas Sámedikkiin, Nuortalaččaid giličoahkkimiin ja/dahje Sámi parlamentáralaš ráđiin.

Ovdasaji ulbmiljoavkkut¹³: Sámediggi; Nuortalaččaid giličoahkkinn; olles turismasuorgi Visit Finlandis jeageldási turismafitnodatolbmui; sáme kultuvrra siskkáldas ráđđádallamiid oasil áššeoasálaš sámeservošat, sogat ja siiddat dárbbu mielde ovttas Sámedikkiin ja/dahje Nuortalaččaid giličoahkkimiin, Sámi parlamentáralaš ráđđi, sámeservošat Suomas, Ruoŋas, Norggas ja Ruoššas, Suoma stáhta, buot virgeoapmahaččat sihke politihkalaš mearrideaddjit

¹² Finlex, *Koltalaki*, 24.2.1995/253, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950253>

¹³ gč. *ovdasaját čuožahatjoavkku* dárkilut čilgehus *terminologia* -teakstačuvvosis

DOAIBMANPRINSIHPPA 2: SÁMI KULTURÁRBBI SUODJALEAPMI JA DAN DOALAHEAPMI EALLINFÁMOLAŽŽAN BOAHTTEVAŠ BUOLVVAIDE

Kulturturisma, man oktan vuodđun lea báikkálaškultuvrra buvttan ráhkadeapmi eallámušaid fállama várás mátkkálaččaide, lea ain dábálu. Dalle lea áittan, ahte báikkálaškultuvra ja árbevierru rievdaduvvo dávvirin liiggás bálvalit dušše ekonomalaš ulbmiliid, ja dan mearkkašupmi báikkálašservoša doalaheaddjin jávká. Dalle dat maiddá jođánit massá iežas eaktivuođa. Turisma, mii lea etihkalaččat suvdilis vuodu alde, váldá vuhtii báikkálašolbmuid dárbbuid ja gudnejahtá báikkálaškultuvrra báikkálašservoša eallinfámu vuodđun ja vuoiŋjalaš oaiveopmodahkan.¹⁴

Go guvllolaš kultuvrras ráhkaduvvojit buktagat dahje bálvalusat, de galgá muitit, ahte **guvllolaš kultuvra gullá oassin juohke olbmo, guhte ássá guovllus, iežas priváhtaeallimii.** Turismadoaimma ja ovttasbargofierpmádagat galget danin váldit vuhtii maiddá báikkálaš olbmuid, vuoi sáhtá hállat kultuvrralaš ja sosiálalaš dáfus vásttolaš fitnodatdoaimmas.¹⁵ Daidda olbmuide, geat háliidit bissut turismasuorggi olggobealde, galgá dáhkidit dasa vejolašvuodaid suovvamiin sin kulturčanalaš vugiid ja doaimmaid almmá, ahte turisma uhcánačča stuorát mearis hedjonahtá dáid vejolašvuodaid.

Sámekultuvra gullá kollektiivvalaččat sámeservošii ja dan lahtuide. Almmá eallinfámolaš ja lunddolaččat sirdáseaddji kultuvrra, ii leat maiddá guoskevaš kultuvrii vuodđudeaddji eakti kulturturisma. Ovdasajis galgá sihkarastit sámekultuvrra ja dan sierra albmananhámiid seailuma ja ovdáneami eallinfámolažžan boahttevaš buolvvaide lunddolaš sirdáseami bokte.

Sámekultuvrii gullet maiddá olu dábit ja geavadat, maid ii leat dárbu rahpat kultuvrra olggobeale olbmuide. Buot kulturolggosebuktjumiit eai maiddá háliiduvvo biddjot turismageavahussii. Dát mearrádusat bargojit kollektiivvalaččat áššeoasálaš sámeservoša, soga ja/dahje siidda siste, geaid gusket dat kulturolggosebuktjumi oassesuorggit, maid háliidit guođđit dušše áššeoasálaš sáme- ja/dahje sohkaservoša dihtui dahje turisma olggobeallái. Dalle galgá váldit vuhtii maiddá Sámedikki ja/dahje Nuortalaččaiddat giličoahkkima almmolaš linnjádemiid sihke Sámi parlamentáralaš ráđi linnjádemiid guoskkadin viidásut sámi kulturárbbi geavaheami.

Vuoi sámekultuvrra jotkkolašvuolta ja sirdáseami boahttevaš buolvvaide dáhpáhuvá lunddolaččat ja almmá olggobeale hehttehusaid haga, galgá turismasuorgi ráddjet doaimmaidis dihto guovlluide ja/dahje geinnodagaide nu, ahte dat ii hehte kultuvrra olis beaivválaš ollašuhhtima ja/dahje sirdima. Erohusa, mii lea turismasuorggi bálvalusas doaibmi olbmuid, ja turismasuorggi olggobeale olbmuid gaskkas, galgá ovdanbuktit maiddá mátkkálaččaide. Mátkkálaččat galget ovdasajis gudnejahtit **báikkálaš sámeservoša priváhtavuoda rájaid ja suoji. Erenomáš fuopmášumi galgá giddet lága suddjen ruoktoráfi guoskameahttunvuhtii. Ruoktoráfi biirii gullet maiddá boazoáiddit, mat leat šiljus.** Boazodollui galgá maiddá dáhkidit **birrajagáš guođohanráfi**¹⁶. **Guođohanráfiin** dárkkuhuvvo boazodollui addon vejolašvuolta bargat ealáhusain almmá stuorát hehttehusaid haga, mat bohtet boazodoalu olggobealde. Dakkárat leat ovdamearkan olbmuid eará doaimmat guohtoneatnamiin. Maiddá **siiddastallanráffi** gullá guođohanráffi. Siiddastallanráfiin dárkkuhuvvo dat, ahte siidda ii oaččo ráfehuhttit dahje dohko ii oaččo mannat almmá guoskevaš siidda eaiggáda dahje siidda lobi haga. Geavadis siidda ii oaččo lahkoniit almmá lobi haga ovdamearkan mohtorgielkkáin, beanaráidduin iige maiddá čuoigga. Lassin ferte muitit, ahte bigálusáiddit, boazobarttat sihke dihto báikkat luondus, nugo ovdamearkan bohccuid biebmanbáikkat, leat turisma

¹⁴ Sámediggi (2007), *Lausunto Lapin matkailustrategialuonnoksesta*, 13.6.2007, Dnro: 362/D.a.5 /07

¹⁵ Sámediggi (2007), *Lausunto Lapin matkailustrategialuonnoksesta*, 13.6.2007, Dnro: 362/D.a.5 /07

¹⁶ gč. *guođohanráffi* sihke *siiddastallanráffi* terminologia -teakstačuvvosis

olggobeallái gullelaš olbmuid bargosajit, gosa ii oaččo lobi haga mannat earret eará bargodorvvolašvuodasivaid dihtii. Erenomážit guottetbáikkiid galgá guođdit turismma olggobeallái ja giđa guottetáigge galggašii ollásit ráfáidahttit iige prográmmabálvalusaid galggašii ordnet guotteteatnamiidda almmá áššeosálaš badjealbmáid ja/dahje bálgoša eaktodáhtolaš álgaga ja/dahje lobi haga. Maiddá sámiiid guolástankultuvrrain ássanbáikki gáddi gullá ássanbirrasii. Ovdamearkan Deanu ja dan oalgejogaid gáttit, mat leat eanaš jogasis priváhtaeatnamiid buohta, gullet ruovttubáikki šilju oassin, ja maid galggašii ráfáidahttit turismma olggobeale báikkálaš sápmelaččaid vieruiduvvan vuoigatvuodaid čuovvumiin ja gudnejahttimiin¹⁷. Turismasuorggi geatnegasvuohta lea buktit dán mátkkáláččaid dihtui.

Buori dábi mielde eandalitge turismasuorggi olggobeale olbmo ii galgga giedahallat oaidnámuššan, rekvisihttan dahje objeaktan. Erenomáš fuolalašvuoda galgá čuovvut govvema ja/dahje eará vurdema ektui, mii čuohcá turismasuorggi olggobeale priváhtaolbmui. Gávttahasa, guhte ii čielgasit leat turismasuorggi bálvalusas, govven galgá vuolggasajis álo vuođđuduvvat dan olbmo lohpaí, gean áigu govvet. **Turismasuorggi olggobeale olbmot eai geavat sámegávtti mátkkáláččaid várás.** Juos olmmoš biehttala, gean háliidit govvet dahje muđui vurdet apparáhtii, galgá su dáhtu gudnejahttit. Juos ovdamearkan okta olmmoš guođđá cakkakeahhtá sámegávtti, danin go son ii hálit boahhtit govvejuvvot, lea dát oktage olmmoš liigi.

Osku ja dan iešguđetlágan ollašuttinvuogit leat álo persovnnalaččat, priváhta suoji ollái gullelašat ja danin álo olbmo miehtama veagas, gean áigot govvet. Kirkolaš oskui laktáseaddji dilálašvuodaid, nugo heajaid, hávdádusaid, konfirmašuvnnaid dahje sullasaš kollektiivvalaš dáhpáhusaid, galgá guođdit govvema olggobeallái almmá sierra lobi haga áššeosálaš sámeservošiin. Sámi vuoiŋgalaš árbevurrui gullelaš kulturárbbi vuostá galgá čájehit buori dábi sihke lága eaktudan gudnejahttima.

Lea buorre atnit mielas, ahte mátkkáláččaid "áidalas meahcci" lea báikkálaš sápmelaččaid ruoktu ja mángggaide maiddá áigáibođu ja/dahje iešbirgendállodoalu gáldu eará go turismma bokte. Vaikke luondduš ii álo oidno luodda das, ahte doppe livččii fidnon, sámiiid ruovttuguovllus ii gávdno báiki, mas ii livčče sámenamma ja kulturčanas geavaheapmi ja/dahje mearkkašupmi, mii laktása man nu jagiáigái.

Ovdasaji ulbmiljoavkkut: Sámediggi; Nuortalaččaid giličoahkkin; olles turismasuorgi Visit Finlandis jeageldási turismafitnodatolbmui, sámiiid ruovttuguvlui boahhti mátkkáláččat, searvegottit

DOAIBMANPRINSIHPPA 3: BUOT OASSEBELIIDE ÁVKIN BOAHTTI OVTTARÁĐÁLAŠVUOHTA JA OKTASAŠBARGU

Sámeturisma galgá ovdasajis doarjut sámekultuvrra seailuma eallinfámolažžan boahttevaš buolvvaide. Sámekultuvrra eallinfámu sihke turismabuktaga eaktivuoda dáhkideami dihtii galget sámeturismabálvalusat vuođđuduvvat **sápmelašvuhtii** dahjege vuođđuduvvat rivttes dihtui ja eaktivuhtii. Dan dihtii sápmelaččaide ja sámekultuvrii laktáseaddji turismadoaimmaid ja bálvalusaid galgá skáhppot áššedovdi ja vásttolaččat ja etihkalaččat suvdilit bargi sámedoaimbiin.¹⁸ Ná dáhkiduvvo rehálaš ja eakti turismavásáhus ja eallámuš maiddá mátkkáláččaide.

Sámiiid ruovttuguvlui boahhti ruovttueatnanlaš ja olgoriikkalaš mátkkáláččat sihke sápmelašvuodain ávkkástalli turismii laktáseaddji buot oassebealit galget leat diđolaččat das, ahte sii leat guossin guovlluin, maida laktásit mánggat iešguđetlágan kulturčanalaš dábit, maid galgá vuolggasajis dovdat ja maid galgá

¹⁷ gč. *johkagádderáfi* dárkilut čielgehus *terminologia* -teakstačuvvosis

¹⁸ Sámedoaimbit leat ovdamearkan sápmelaš turistafitnodatolbmot, sámeduojarat, sámemusiikkarat, sámedáiddarat ja eará sámedoaimbit.

gudnejahttit. Guovlluide, báikkálaš birrasii ja sámekultuvrii gullet mánggat ávnnaslaš muhto maiddá ávnnahis elemeanttat, mat váikkuhit guovllu luonddu ávkin atnimii ja eandalitge dan ávkkástallamii laktáseaddji rájáide ja ráddjehusaide. Guovllus galledeaddji mátkkálaččat galget váldit vuhtii dáid guovlluid guoski ja jagiáiggiid mielde rievdi kultuvrii sisa ráhkaduvvon geavadiid ja dábiid. Viiddes ja sierra oassebeliide ávkkálaš oktasašbargu galgá ollat báikkálaš dásis maiddá olbmuid olggobeallái, geat ávkašuvvet turismasuorggis njuolgga dahje eahpenjuolgga. Árbevirolaš ealáhusaid ja turismii laktáseaddji eanageavaheami sihke eará geavadiid oktiiheiveheapmi lea vealtameahttun sihke sámeservoša ja ovttaskas olbmuid dásis. Oktan dehálaš oktasašbargooassebeallin leat maiddá árbevirolaš ealáhusaiguin bargi servošat. Ovdamearkan sáhtta máinnašit guđege guovllu bálgošiid, geaiguin galgá ovttasráđiid plánet ja soahpat áigái čadnon eanageavaheamis, mii molsašuddá bohccuid guođoheami ja/dahje johtima mielde. Eandalitge mátkkálaččaid doalvuma birra bálgoša bigálusáidde lusa **galgá álo ráđđádallat ovddalgihtii** bálgoša **boazoisidiin**¹⁹.

Sámiid ja sámekultuvrra guoski **rivttes** dieđu juohkin ja lávdadeapmi olles turismasuorggi doaimmas oktasašbarggus sámiiguin lea okta vuohki ovddidit sámekultuvrra eallinfámu. Go fas ávnnaslaš ja/dahje ávnnahis sámi kulturárba laktáseaddji buvttan ráhkadeami ja ovdanbuktima turisma olis galgá guođđit sápmelaš turismafitnodatolbmuid ja/dahje eará sámedoaibmiid bargun. Juos fállujuvnon buktagii gullá juoga sápmelašvuhtii ja/dahje sámekultuvrii vuođđudeaddji oassi, nugo ovdamearkan juoigan, galgá dan ollašuttit oktasašbarggus sápmelaš doaibmiin. Vuolggasajis sámeturismabuktagat galget leat vásttolaččat ja etihkalaččat suvdilat sihke dakkárat, maid sámesearvvuš lea dohkkehan nu, ahte dat eai vahágahte sámekultuvrra dahje dan áššeoasálaš sámeservoša, -soga ja/dahje siidda, gean kulturárbbi albmananhámis lea ain gažaldat. Dehálaš turisma, mii vuođđuduvvá sápmelašvuhtii, buvttan ráhkadeamis ja ovdanbuktimis lea dat, ahte dat doarju sámi árvomáilmmi ja máilmmigova.

Juohke sápmelaš turismafitnodatolbmos galgá leat vejolašvuhta biehttalit dakkár doaimmas, mii lea ruossalassii lágain, persovnnalaš oskumušain ja/dahje ámmátetihkain. Nuppiid sániiguin turismasuorgi ii galgga dagahit deattu dasa, ahte fállujit dakkár turismabálvalusat, mat leat ruossalassii sámekultuvrrain, sámekultuvrra seailumiin, etihkalaččat suvdilis ja/dahje sámekultuvrra seailumiin, doalahemiin dahje ovdánemiin. Vásttolaččat ja etihkalaččat suvdilit doaibmi turismasuorgi ii galggašii maiddá fállat iige eará lálkai ovddidit dahje doarjut mátkkálaččaide čuozihuvvon behtolaš turismabuktagiid ja/dahje -bálvalusaid.

Ovdasaji ulbmiljoavkkut: olles turismasuorgi Visit Finlandis jeageldási turismafitnodatolbmui nu ahte mielde leat sápmelaš turismafitnodatolbmot ja eará sápmelaš doaibmit, bálgosat

DOAIBMANPRINSIHPPA 4: BUNCARAGGÁT, MAT GÁVDNOJIT SÁMETURISMMAS, JA DAID VÁLDIN VUHTII JA NJULGEN

Boastto gova ovdanbuktin ja lávdadeapmi lasihit ovddežis sámiid guoski boastto dieđuid ja dorjot vahátlaš geavadiid, mat vahágahttet sámeservoša buresveadjima ja sámekultuvrra seailuma eallinfámolažžan, áiggis ja báikkis ealli dynámalaš kultuvran. Lea maiddá vuogas fihttet, ahte boastto dieđuid ja gova ovdanbuktimis sáhttet leat árvitmeahttun viiddes váikkuhusat, mat guoskkahit Suoma sápmelaččaid lassin maiddá stáhta rájaid badjel Ruođa, Norgga ja Ruošša sápmelaččaid kultuvrra ja kultuvrralaš vuoigatvuođaid. Váldimiin vuhtii juo dáláš almmolaš diehtemeahttunvuođa, mii guoská sápmelaččaid, sin historjjá ja kultuvrra, lea govttoheapme ain ovddežis lasihit sápmelaččaid guoski boastto dieđuid diđolaččat dahje vahágis. Danin

¹⁹ gč. *boazoisida* dárkilut čilgehus *terminologia* -teakstačuvvosis

sámiid ja sáme kultuvrra guoski rivttes dieđuid lávdadeapmi turismma buvttan ráhkadeamis ja ovdanbuktimis lea deháleamos vuolggasadji. Mátkkálačča lea veadjemeahtun earuhit sáme kultuvrii vuodđudeaddji eakti buktaga dahkubuktágis. Ovddasvástádus, mii laktása eakti buktaga ráhkadeapmái buvttan ja/dahje ovdanbuktímii sihke duohtavuodálaš gova fállamii ja lávdadeapmái, gullá nappo olles dan oassái turismasuorggi, mii njuolga dahje eahtenjuolgadit váikkuha sámiid ja sáme kultuvrra olis šaddan miellagovvii turismma oktavuodas. Sámeservoša olggobeale doaibmit eai vealttakeahtá hálddaš doarvái olu kultuvrralaš lohkanáiddu dahje áddejumi, mii dárbašuvvo vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis sámeturismabuktaga buvttan ráhkadeamis ja/dahje ovdanbuktimis.

Vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis sámeturismma buvttan ráhkadeapmi ja ovdanbuktin galgetge vuodđuduvvat sámeservoša dohkkehan oidnui sáme kultuvrra eaktivuodas. Logiidjagiid áigge sáme kultuvrra buvttan ráhkadeami ja ovdanbuktima guoski buncaaggáid, nuppiid sániiguin sápmelašvuodain ávkkástalli turismma ovdanbuktin boasto "sámi" representašuvnnaid, sáhtá kroavvát juogadit viđa váldokategorijai:

1. kultuvrralaš identitehtasuoládeapmi
2. kultuvrralaš oamasteapmi d. váldin alces
3. hutkojuvvon árbevierut
4. luoikkahuvvon árbevierut
5. stereotipiijat, eksohtalažžan botnjan, zooifikašuvdna, primitiivvalažžan botnjan

Kultuvrralaš identitehtasuoládeamis lea gažaldat dilis, mas loaiddastuvvo almmá lobi haga nuppi olmmožin ja/dahje nuppi álbmoga ovddasteaddjin. Dalle ulbmildidolaččat goalmát oassebealli čádjidahtto nu, ahte geavahuvvojit ovdamearkan nuppi álbmogii gullevaš diehtu ja/dahje symbola ja dan láhkai dagahuvvo unnánačča stuorát hehttehus sidjiide, geaid diehtu guoská dahje geaidda geavahuvvon symbola gullá. Ovdamearkan sáhtá máinnašit turismasuorggi olbmo loaiddasteami sápmelažžan almmá čielga oktavuodá sámeservošii ja/dahje almmá sámeservoša dohkkeheami haga. Maiddái sámi vuoiŋgalaš árbevrrui vuodđudeaddji dahje sápmelašvuhtii čujuheaddji árbevieru ala dahkkon šamanisma ja/dahje šamánan loaiddasteapmi almmá čielga oktavuodá haga sámeservošii ja/dahje sámeservoša dohkkeheami haga geavaha sin kulturárbbi, gehččo ahte gullá kultuvrralaš identitehtasuoládeami ollái.

Kultuvrralaš oamasteapmi rihkku sámiid kulturiešráđđema, nuppiid sániiguin sámiid vuodđolágalaš vuoiŋgalaš mearridit iežas kultuvrras ja dan geavaheamis. Kultuvrralaš oamasteamiin dárkkuhuvvo dakkár doaibma, mas ávkin adnojuvvojit elemeanttat nuppi kultuvrras, mii ii gula geavaheaddji iežas kultuvrii, ja ávkin atnin dáhpáhuvá almmá geavahuvvon kultuvrra oamasteaddjiid miehtama haga. Kultuvrralaš oamasteami lea jearaldat unnitlogu ja eanetlogu gaskasaš válderáhkadusain. Lobihis ávkin atnima lassin kultuvrra oamasteami dahká vahátlažžan dat, ahte dakkár olmmoš, guhte atná ávkin nuppi kultuvrra elemeanttaid, ii ádde ja/dahje ane árvvus elemeanttaid viidasut kultuvrralaš mearkkašumi dahje dieđu. Dán oktavuodas kultuvrralaš oamasteamiin čujuhuvvo daid sáme kultuvrra elemeanttaide, mat leat juo guhkit áigge gávppálaččat adnon ávkin turismma olis buvttan ráhkadeamis dahje ovdanbuktimis. Dávjá turismmas geavahuvvon sáme kultuvrra symbolat leat sámiide erenomáš dehálaččat ja daidda laktásit mánggat mearkkašahtti kultuvrralaš mearkkašumi ja dieđut, maid birra dakkár olbmos, guhte ii dovdda kultuvrra, ii vejolaččat gávdno čiekjalut ipmárdus iige áddejumi. Čiekjalut kultuvrralaš mearkkašumi áddetmeahtunvuhta ovddida kultuvrra boastogeavahusaid ja vejolaččat dagaha kultuvrralaš boasto informašuvnna lávdama. Diehtemeahtunvuhta ii jávkat kultuvrra olggobeale geavaheaddji ovddasvástádusa, muhto dovddaha buorebutge skiluhisvuoda ja/dahje badjelgeahččama kultuvrra ektui,

maid geavaha ávkin. Gehččojuvvo, ahte kultuvrralaš oamasteapmái gullá earret eará sámi vuoinjalaš árbevirrui gullevaš meavrresgári eahpeáššálaš geavaheapmi turismma olis.

Kultuvrralaš oamasteami vuollái lea jeavddalaččat gártan maiddái sámegákti, dábálaččat dan muittuheaddji kopijaid hámis. Sámegákti lea dehálaš etnikkalašvuoda mearka, mii oidno ja mii geavahuvvo joavkku dahje ovttaskasolbmo kultuvrralaš identitehta čájeheapmái olbmuid gaskavuodas. Sámegákti lea kánske dovddoleamos ja oinnoleamos oassi sámekultuvrras, muhto gáktái ja oppalohkáii sámeduodjái gullevaš symbolihka báhcá olggobeale olbmuide dovddameahttumiin. Gávtti geavaheami stivrejit čálekeahkes norpmat, maid sámmit čuvvot. Dán sámi árbevieru mielde vuogiatvuohka gávtti geavaheapmái lea čatnasis olbmo sámi duogáži. Dán árbevieru sáhtta servoša mearrádusain spiehkkaš, ovdamearkan geasa nu árvvus adnon olbmui sáhtta skenket sámegávtti dahje juo sápmelačča suomelaš beallalaš sáhtta geavahit gávtti. Vuolggasadjin galggašii goittotge leat, ahte gávtti lea duddjon sápmelaš, ja dat lea sámi gárvodankodaid mielde coggojuvvo ja gudnejahttimiin geavahuvvon.²⁰ Turismmas, mii ávkástallá sápmelašvuodain, gávtti geavaheapmi ii leat dohkkehahtti.

Sámekultuvrra symbolat ja/dahje daid elemeanttat geavahuvvojit jeavddalaččat eakti sámesymbolaid muittuheaddji dahkubuvttan ja/dahje daid ádestalli kopijain, goas kultuvrra oamasteami sáhtta coggat maiddái hutkojuvvo árbevieruid kategorijai.

Hutkojuvvo árbevieruin čujuhuvvo "árbevieruide", mat leat hutkojuvvo ja/dahje man nu dihto dárkkuhussii ovddiduvvon. Hutkojuvvo árbevieruid geahččalit čatnat dološáigái nu, ahte dat orrot nannemin jotkkolašvuoda historjjálaš vássán áiggiin. "Árbevierut" nappo čájehit olggos oaidnit dahje juo jáhkkihuvvo, ahte dat leat boarrásat, muhto dat leat dávjá duogáža dáfus viehka ođđa ja hutkojuvvo.²¹ Turismmas, mii ávkástallá sápmelašvuodain, lea ráhkaduvvon ávnnaslaš ja/dahje ávnnahis hutkojuvvo "kulturárbi", man leat gávppálaččat atnán ávkin beroseahtta sámiid rivttes eakti kultuvrras ja/dahje gulakeahtta ja/dahje beroseahtta sámiid oavvilis ášši birra. Okta kroavváseamos ovdamearkkain lea Sámi gástan gohčoduvvo buvttá, mii lea čielgasit turismadárkkuhussii ráhkaduvvon hutkojuvvo árbevieru, mas ii leat duohtavuoda vuoddu sámekultuvrras, ja mii čájeha sámiid hui heajos oktavuodas duolva ja primitiivvalaš figuvran. Sámi gásta lassin hutkojuvvo árbevieruid kategorijai lohkkovit maiddái kultuvrra hálbbašeaddji ádestallamat, nugo ovdamearkan hálbbesbuvttadanriikkain duddjojuvvo "giehtaduojit", maid márkastet sámeduodjin sihke turismasuorggi várás diktejuvvo máidnasat, maid čuoččuhit vuodduduvvo sámekultuvrii, juoigandávisteamat sihke sámiid ja/dahje sápmelašvuoda njađđin máinnasheakkalaččaide nugo ovdamearkan juovlastállui.

Luoikkahuvvo árbevierut gullet buorre muddui seamma kategorijai go hutkojuvvo árbevierut dan buohta, ahte dat eai oktageardánit gula dan kultuvrii, masa dan čuoččuhit gullat. Erohus hutkojuvvo árbevieruide lea dat, ahte luoikkahuvvo árbevierut leat man nu nuppi kultuvrii ja/dahje guvlui mihtilmas árbevierut. Nuppiid sániiguin luoikkahuvvo árbevierut leat váldon nuppi kultuvrras ja dat leat njađđojuvvo daidda vieris kulturbirrasii ovdamearkan turismasuorggi doaimmas. Luoikkahuvvo árbevieru gehččo leat hutkojuvvo árbevieru, juos dan boastut čuoččuhit leat originála guovllus, gosa dat ii árbevirolaččat gula. Erenomáš vahátlažžan luoikkahuvvo árbevieru šaddá dalle, go dat lea ruossalassii mainna nu originála ja eakti árbevieruin, mii gullá guvlui. Erenomáš vahátlaš ja kultuvrralaččat roava luoikkahuvvo árbevieru sáhtta namuhit ovdamearkan turismma olis beanaráidovuodjima, mii eandalitge dihto guovlluin lea lossadit ruossalassii sámekultuvrra oktan geađgejuolgin doaibmi boazodoaluin dagahemiin njuolgggo ja/dahje

²⁰ Sámediggi (2010), *Saamelaiskäräjien lausunto saamenpuvun käyttämisestä*, 1.3.2010, Dnro126/D.a.9/2010

²¹ Hobsbawm (1983), 'Introduction: Inventing Traditions'

gaskkalaš vahága árbevirolaš ealáhusaide. Nubbin ovdamearkan luoikkahuvvon árbevieruin sáhttá máinnašit iglun gohčoduvvon turismaráhkkanusaid. Nuppi kultuvrrain luoikkahuvvon árbevieruid sadjái doarjumiin báikkálaš turismasevttiid, nuppiid sániiguin eakti kultuvrra sihke turismma etihkalaš ja eandalitge kultuvrralaš suvdilvuođa, sáhtášedje turismasuorggi doaibmit turismma olis buvttan ráhkadeamis, ovdanbuktimis sihke márkanastimis bajidit ovdan elemeanttaid, main leat báikkálaš ruohttasat. Kultuvrralaččat suvdilis molssaeaktun sáhttá atnit ovdamearkan muoras duddjojuvvon guovssahasaid geahččamii dárkkuhuvvon lávu , goađi dahje gámme hápmásaš ráhkkanusa, mii čuovvu árbevirolaš huksenstiilla ja heive vuohkkasabbot sámi kulturbirrasii. Luoikkahuvvon ja hutkojuvvon árbevierut sáhttet dagahit turismma homogeniserema, goas árktalaš guovllu turismabirrasat muittuhišgohtet nuppiideaset guvllolaš eamiálbmotkultuvrras ja dan riggodaga mánggahámatvuođas fuolakeahtta ja juoba vejolaččat áitit originála kultuvrra eallinfámu. Loahppaboađusin lea mátkkáláččaide fálluojuvvo kultuvrralaš seaguhus . Dát lea nannosit ruossalassii dainna prinsihpain, ahte turismmas galggašedje leat positiivvalaš váikkuhusat sámeservoša ja sámekultuvrra eallinfápmui, das addojuvvon duohtavuođalaš govvi ja sámekultuvrra doarjumii turismma vehkiin.

Stereotipiija lea bissovaš, ovttabealat, dábálažžan dahkkon ja ovttageardánahtton, mángii negatiivvalaš ja stuorádallon oskumuš dihto nuppi olmmošjoavkku ja/dahje oktagasa navdojuvvon iešvuodain guoskevaš joavkku ovddasteaddjin. Stereotipiijaid geavaheapmi lea vuohki, mainna ovttageardánahtto sosiálalaš máilbmi, dasgo daid vehkiin njulgejuvvojit mohkit ja ovttageardánahtto áddejupmi eará olbmuin. Stereotipiijat bealuštit ja guottihit stereotipiija bajásdoalli joavkku iešvuodaid ja dahket duššin nuppi, stereotipiijavuložin leahkki joavkku navdojuvvon iešvuodaid. Sápmelašvuodain ávkástalli turismmas guovddáš stereotipiijaide gullet sámegávtti ádestalli dahkubiktasat sihke árbevirolaš sámeráhkkanusat. Sámegáktekopiija guhkálaš geavaheapmi sápmelašvuodain ávkástalli turismmas lea nuppástuhtán sámegávtti sámeturisman synonyman, nuppiid sániiguin vuodđorekvisihttan nu, ahte almmá sámegávtti haga doaibmi olbmo, turismabuvtta ii vealttakeahtta vásihuvvo sápmelažžan. Lassin turismma olis hutkojuvvon árbevieruin, nugo Lappi gásttas, olggobeale doaibmit leat ovdanbukttán hálbbašeaddji ja vuolleárvosas gova sámiin giehpa-, duolva- ja buvkkuin heailu oktageardánis álgoálbmogin. Dakkár gova sámiin lea sihke loavkideaddji ja behtolaš, go ovdanbukttá "sápmelašvuođa" sámekultuvrii vieris oktavuodas.

Eksotiserema bokte olbmot, dávvirat ja/dahje báikkit čájehuvvojit vierisin, imašlažžan ja/dahje románttalažžan. Eksotihkalaš govviduvvon ášši ovddasta nuppeárvosasvuođa dahjege spiehkka "mis" ja meroštallo dasto earálágánin dahjege "normálas" spiehkkaeaddjin. Eksotihka ja vierisvuođa dahjege nuppeárvosasvuođa ohcan leamašan turismma motiivan juo čuđiidjagiid.²² Olggobeale doaibmiid ráhkadan sámegovva turismmas vuodđuduvvá nuppeárvosasvuhtii dahjege eksotihkalaš earálágánvuhtii ássanbáikkiiguin, mat leat guhkkin, ja ivdnás sámegávttiiguin, maid turismamárganastimis geavahuvvon tearpmat "magihkalašvuohta" ja "myhtalašvuohta" deattuhit ja nannejit.

Zooifikašuvdna dárkkuha ovdanbuktinuogi, mas erenomážit eamiálbmotservošat ja daid lahtut konkretiserjuvvojit turismaoaidnámuššan ja singuin meannuduvvo nugo sii livčče luonddubirrasii gullevaš turismasevttiid oassi.²³ Suomas turismasuorggis miellagovva sápmelašvuodas čohkiida nannosit sámegávtti birra. Gávttahasain jurddašuvvo dávjá, ahte sii leat "čájáhusdávvirat" dahjege persovnnahis objeavttat. Váttisvuotnan dát šaddá eandalitge dalle, go jearaldat lea turismma olggobeale priváhta olbmuin. Sápmelaččat ja/dahje sámekultuvra geavahuvvojit turismmas jeavddalaččat maiddái passiivvalaš

---

²² Saarinen (1999:81)

²³ Mowforth & Munt (2016:264)

rekvisiittan, báikkálaš ivdnin dahje eksotálaš ja primitiivvlaš objeaktan nu, ahte lea bođđejuvvon kultuvrralaš konteavsttas.

Turismma olis márkanastimis, diehtujuohkimis, buvttan ráhkadeamis ja ovdanbuktimis **primitiviseren** deattuha ja seamma háve nanne álgoálbmoga birra addon miellagova, mii lea dološáigái goallostuvvon eallinvuogi mielddáš. Nuppiid sániiguin primitiviseren doarju museadávvirin dahkon, rievdameahhtun ja doložii bisánan gova sámeservošis, man ii leat vel modearna eallin juksan ja/dahje čuvgehus bilidan. Primitiviseremiin ráhkaduvvo govva ”guoskameahtun” ja dasto ”eakti” álbmogis dahjege ”sieiva vildasiin”²⁴, mat leat dološáigge bázahusat. Sámi vuoiŋjalaš árbevieru ja myhtalaš vássánaigge deattuheapmi turismma doaimmas primitivisere sámiid, doarju ja nanne boasttolágan stereotypiijaid ja feallalaš representašuvnnaid, maida ii gávdno dávuš dálá áigge duođalašvuodas. Primitiviseren ii atte turismmas ovdanbukton sápmelašvuhtii vejolašvuoda leat otná beaivve ealli ja dynámalaš kultuvrra oassi, muhto dan bokte sámiin addojuvvon govva lohkkada sin mystihkalaš manánaigái.

Stereotypiseren, eksotiseren, zooifikašuvdna sihke primitiviseren, mat eandalitge álgoálbmotkultuvrras leat guovddážiš, dorjot olggobeale doaimmiid ráhkadan gova sámiin, mii ii vástit otná beaivve duođalašvuoda iige sámiid iežaset oainnu álbmoga dahje servoša birra.

Sáme kultuvra ja dan symbolat ja/dahje daidda geažideaddji elemeanttat gullet sámeservoša iešráđđenvuoigatvuoda biirii. Juos sápmelašvuodta dahje sáme kultuvrra elemeanttat háliiduvvojit ovdanbuktot turismmas, galget dan geavaheapmái leat čielga vuodustusat ja sámeservoša miehtan.

Feallalaš sápmelašgova ovdanbuktimas lassan sámiid ruovttuguovllus gávdnojit maiddá eará sáme kultuvrii vahátlaš turismadoaimmat. Sámi boazodoallu lea gártan jámma gáržžidit eallindili gilvalettiin eará eanageavahemiin. Beararáidovuodjin lea nuppi kultuvrras luoikkahuvvon árbevieru, mii lea ruohtastuhtton turismasuorggi doaimmas Lappi turismaduovdagii 1980-logus. Sámi boazodoalu perspektiivvas beararáidodoaimma lohkkajuvvo **kultuvrralaččat erenomáš vahátlaš guossešládjan**, mii dagaha ekologalaš, ekonomalaš, dearvasvuodalaš sihke sosiálalaš hehttehusaid eandalitge árbevirolaš ealáhussii, mii gullá originálan davvi lundui.²⁵

Gávppálaš beararáidduid lassan boazodollui dagahit njuolggos ja/dahje gaskkalaš ekonomalaš sihke bohccuid buresveadjimii čuohcci vahága earret eará iešdoaimmaturisttaid luovosbeatnagat. Luovosbeatnagiid sihke gárgidan beararáidobeatnagiid dagahan vaháгат molsašuddet bohccuid ruohtaheamis gitta bohccuid gaikkodeapmái dahje goddimii. Dáid erenomáš lossa vahágiid lassan šaddi trendan leamašan mátkkálalaččat bivdobeatnagiiguin, geat meahcástit iešdoaimmalaččat. Manimus jagiid áigge sámiid ruovttuguovllus leamašan oidnomis nuppástus, man mielde guovllu ealgabivdui lea bohtán deaddu olgobáikegottálaš doaimmiid dáfus. Dát lea lasihan ealgabivddu dagahan váttisvuodaid boazodollui earret eará nu, ahte eará guovllus, erenomážit Máttá-Suomas bukton ealgabeatnagat eai leat hárbáhan bohccuide ja ruohtahišgohtet herkket bohccuid, mat guhtot seamma guovllus, mii váttásmahtta dili. Nuppe dáfus maiddá olgobáikegottálaš bivdoturisttain eai álot leat doarvái dieđut guovllu boazodoalus ja das, man lánkai meahcásteami oktavuodas boazodoalu galggašii váldit vuhtii. Dan sivas livččii dehálaš, ahte guvllolaččat ealgabivdolobiide sáhtášii váldit dárkkálmahtti mearrádusaid boazodoalu váldimis vuhtii, ammes meahcásteapmi vahágahttit dárbbasmeahttumit boazodoalu, ja man sáhtášii lohpe mearrádusaiiguin eastit

²⁴ gč. čilgehus *terminologia* -teakstačuvvosis čuoggás *noble savage*

²⁵ <http://www.vieraslajit.fi/fi/node/21>

dahje hehttehusaid geahpedit.²⁶ Sámiid ruovttuguovllus ealgabivddus geavahuvvon vuojeheaddji beatnagiid galggašii dohkkehahttit bálgošis dan gávnaheapmin, ahte beatnagat eai ruohtat bohccuid.²⁷

Dan sadjái, ahte aktiivvalaččat jotkojuvvo ja/dahje dorjojuvvo sápmelašvuođain ávkkástalli turisma dahje eará sámekultuvrii vahátlaš turismadoaimmat, galggašedje olles turismasuorgi ja mátkkálaččat, geat bohtet sámiid ruovttuguvlui, rahčat dás máinnašuvvon buncaraggáid fuopmášeami ja divvuma ovdii. Dán sáhtá ollašuttit doaibmamiin ovttasbarggus Sámedikki dahje Sámedikkiid nammadan oassebeliiguin sihke vásttolaččat ja etihkalaččat suvdilit doaibmi sápmelaš turismabálvalusfitnodatolbmiguin ja -buvttadeaddjiiguin daid dáhpáhusain, go sápmelašvuohta ja/dahje sámekultuvra háliiduvvo ráhkaduvvot buvttan ja/dahje ovdanbuktot turismmas.

Ovdasaji ulbmiljoavkkut: olles turismasuorgi Visit Finlandis jeageldási turismafitnodatolbmui, sámiid ruovttuguvlui boahtti mátkkálaččat, Meahciráđđehus, bálgošat

DOAIBMANPRINSIHPPA 5: SÁMETURISMMA POSITIIVVALAŠ VÁIKKUHUSAT SÁMEÁLBMOGII, SIN KULTUVRII SIHKE BIRRASII

Sámeturisma galgá buot albmananhámiin ja doaimmain doarjut lunddolaš sámekultuvrra eallinfámu seailuma, ovdáneami ja sirdáseami buolvvas nubbái sámeservoša iežas eavttuiguin ja iežas máilmmigova mielde.

Turisma ii leat suvdil ovdalگو ekologalaš suvdilvuođa lassin váldojuvvojit vuhtii oppalaččat turismma sosiálalaš ja kultuvrralaš sihke ekonomalaš ollilvuođat ja daid váikkuhusat. Suvdilis turisma galgáge dáhkidit ovdasajis sámeservoša, sámekultuvrra sihke sámealáhusaid muhto maiddái mátkkálaččaid dárbbuid nu, ahte sihkkarastá maiddái boahttevaš buolvvaide seammá vejolašvuođaid.

Kultuvrralaččat suvdilis turisma váldá vuhtii ja sihkkarastá báikkálaš kulturárbbi suodjaleami ja gáhttema. Turismaealáhus ii oáččo dagahit doaimmain kulturárbbi áitatvuložin gártama dahje jávkama. Álgoálbmotturismmas kultuvrralaš suvdilvuođa ovdasaji vuolggasadjin lea guoskevaš kultuvrra hálddašeaddjiservoša dohkkeheapmi sihke vejolašvuohta kontrolleret dan vuogi, man lánkai sin kultuvrra ráhkaduvvo buvttan ja/dahje ovdanbuktojuvvo. Báikkálaš sámekultuvrra gudnejahttin ja eaktivuohta kultuvrra ávkin atnimis gullet dehálaš oassin kultuvrralaččat suvdilis sámeturismii. Kultuvrralaččat suvdilis turisma maiddái dahká vejolažžan dan, ahte turismačuozáhaga sámesearvuš sáhtá ollašuttit ja sirdit kultuvrra sihke árggas ja ávvudoaluin almmá turismmas ja/dahje mátkkálaččain šaddi uhcánačča stuorát hehttehusaid dahje nuppástusaid kultuvrralaš dábiide dahje geavadiidda. Sámekultuvrra turismma olis buvttan ráhkadeamis ja/dahje ovdanbuktimis vástideaddji doaibmi galgá boahtit sámeservoša siste. Turismma, mii vuodđuduvvá sápmelašvuhtii, kultuvrralaš suvdilvuođa guovddáš iešvuođat leat eaktivuohta ja báikkálaš sámi árbevieruide, dábiide sihke dálá áigái vuodđudeaddji sámekultuvrra vásttolaš ja suvdilis buvttan ráhkadeapmi ja/dahje ovdanbuktin.

²⁶ Sámediggi (2018), *Saamelaiskäräjien lausunto maa- ja metsätalousministeriön esityksestä metsästäysasetuksen muutokseksi*, 9.4.2018, Dnro: 197/D.a.2/2018

²⁷ Sámediggi (2017), *Saamelaiskäräjien lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi metsästyslaisissa säädetystä ilmoitusmenettelystä sekä metsästäysasetuksen muuttamisesta (1164/01.02/2017)*, 17.7.2017, Dnro 347/D.a.2/2017

Sosiálalaš suvdilvuoda sáhtá meroštallat sihke báikkálašolbmuid ja mátkkálačča perspektiivvas. Vuoi turisma livččii sosiálalaččat suvdil báikkálaš sámeálbmoga perspektiivvas, galgá turismaealáhus váldit vuhtii báikkálašolbmuid dárbbuid sihke turismma ja dan dagahan nuppástusaid váikkuhusaid sin árgaeallimii ja eallinkvalitehtii. Turisma galgá bastit hálddašit ja das galget leat čielga ráját, mat čuvvojuvvojit. Sosiálalaččat suvdilis turismmas bohtán ávki galgá juohkásit nu viidát go vejolaš báikkálašolbmuid gaskavuodas ovdamearkan báikkálaš infrastruktuorra ja bálvalusaid buorideami hámis. Maiddái turismmas bohtán sámeservošii čuoheci negatiivvalaš váikkuhusat galget leat nu uhcánaččat go vejolaš. Sosiálalaš suvdilvuoda dehálaš oassin leage sámeservoša oassálastinvejolašvuotta ja iežas eallinbirrasii čuoheci turismii váikkuhanvejolašvuotta. Turismasuorggi ja/dahje mátkkálaččaid luondduresurssaid ávkin atnin ii oaččo hedjonahttit árbevirolaš ealáhusaid iige sámeálbmoga vejolašvuodaid geavahit guovllu luondduriggodagaid.

Ekologalaš suvdilvuotta lea okta turismii laktáseaddji suvdilis ovdáneami vuodđogedggiin eandalitge dalle, go turisma vuodđuduvvá nannosit lundui ja luondduriggodagaid ávkin geavaheapmái. Ekologalaččat suvdilis turismmas lundui vuodđudeaddji turismabálvalusaid buvttadeapmi galgá dáhpáhuvvat birrasii ustitlaččat nu ahte luonddu mánggahápmasašvuotta seailu nu uhca turismma dagahan negatiivvalaš váikkuhusain dahje nuppástusain go vejolaš.

Sámiid árvvuid, jurddašnavugiid ja árbevirolaš eallinvuogi mielde luonddu galgá sealluhit ja geavahit nu, ahte dat ealiha olbmuid addimiin áigáiboađu. Sámit eai leat figgan rievdadit luonddu muhto sii leat vuogáiduvvan dasa. Sámiid árbevirolaš ealáhusaide nugo boazodollui, guollebivdui ja meahcásteapmái sihke luonddubuktagiid čoaggimii ja duddjomii vuodđudeaddji eallinvuohki leamašan álot gitta viiddes árbeguovlluid geavaheamis suvdilis vugiin. Sámiide ja sin árbevirolaš ealáhusaiguin bargamii eallineaktu leamašan čađa áiggiid luonddu suvdilis geavaheapmi. Luondu ja eana leamašan sámiid ealiheaddjit.²⁸

Eanageavaheami ja luondduriggodagaid ávkin atnima guoski čovdosiin galgá eastadit ovddalgihtii ja manjimuš muttus geahpedit vahátlaš birasváikkuhusaid ja negatiivvalaš váikkuhusaid sámiid árbevirolaš ealáhusaiguin bargamii.²⁹ Vuoi luondduresurssaid ávkin geavaheaddji turisma dorjjošii sáme kultuvrra eallinfámu seailuma, galggašii sámeservošis leat vejolašvuotta váikkuhit sámiid ruovttuguvlui čuoheci luondduturismma vásttolašvuhtii ja etihkalaš suvdilvuhtii ovdamearkan váldimin vuhtii sámiid árbevirolaš dieđu, luonddudovdama ja -áddejumi sihke guvllolaš dovdamas.³⁰ Storra ja/dahje hálddašmeahtun mátkkálašmearit sáhttet juoba duššadit luonddučuožáhaga, eandalitge juos mátkkálaččaid luonddu- ja kulturáddejumit sihke ártalaš diliide laktáseaddji birgen- ja doaibmamálet spiehkkašit stuorrát sámiid luonddu- ja kulturáddejumiin sihke doaibmamáliin.

Várrugasvuodaprinsihpa čuovvun lea dárbbalaš, go dálkkádatnuppástusa váikkuhusat sáme guovlluid lundui ja árbevirolaš sámeealáhusaide leat váddásit einnosteamis. Ovdamearkan muohtameari lassáneapmi ja muohtaáigge guhkkun lasihit turismma dagahan vahátlaš váikkuhusaid boazodollui giđa guottetáigge ja dat oasistis váttásmáhtta árbevirolaš boazodoaluin bargama.³¹ Danin mátkkálaččaide dárkkuhuvvon diehtjuohkima ja rávvema dárbu lea erenomáš hohpolaš, vuoi sáhtášii ovddalgihtii eastadit vejolaččat

²⁸ Sámediggi (2006), *Saamelaisten kestävän kehityksen ohjelma 2006*

²⁹ Sámediggi (2006), *Saamelaisten kestävän kehityksen ohjelma 2006*

³⁰ Birasministeriija (2003:99)

³¹ Sámediggi (2006), *Saamelaisten kestävän kehityksen ohjelma 2006*

boahtti bissovaš vahága, mii sáhtttá čuohcat sáme kultuvrra ja davvi rašes luonddu lassin ieš mátkkálaččaide dalle, go sis eai leat dárbbášlaš duogášdieđut ja/dahje diehtodáidu ártkalaš diliin ja ealli sámi kulturbirrasis.

Ekonomalaš suvdilvuodas deattuhuvvo báikkálašdállodoaluid doarjun searvvuš- ja ovttaskasolbmo dásis. Ekonomalaš suvdilvuoda vuolggasadjin lea, ahte turismaboađuin nu stuorra oassi go vejolaš báhcá čuožahatguvlui. Dán sáhtttá ollašuttit fállamiin barggu sámeservošii ja maiddái báikkálaš fitnodatdoaimmain. Ekonomalaš suvdilvuhtii gullá ovdamearkan lagašbiepmu oidin sihke sámebuktagiid, nugo eakti dujiid ja báikkálaš sámebálvalusaid geavaheapmi. Ekonomalaš suvdilvuoda ulbmilin lea turismaealáhusa integreren sámeservošii nu, ahte das boahtán ekonomalaš ávki juohkašuvvašii nu viidát go vejolaš guvlui. Lea erenomáš dehálaš, ahte maiddái sámesearvvuš, mii lea turismma olggobealde, vásiha turismma positiivvalažžan ja doaibman ja resursan, mii lea ávkin servošii.

Turismma guoddinnávccain čujuhuvvo máksimálalaš mearrái mátkkálaččaid ja/dahje turismadoaimmaid, man dihto guovlu ja/dahje searvvuš dihto áigge bastá hávil vuostáiváldit almmá, ahte dás šaddá uhcánačča stuorát vahát fysalaš, sosiálalaš, kultuvrralaš dahje ekonomalaš birrasii dahje ahte mátkkálaččaid áššehasaduđavašvuohta njiedjá vuollái dohkálaš rájá. Turismma guoddinnávccain meroštallojit nappo turismmas šaddan nuppástusaid ráját, mat leat báikkálaččat sihke dohkálaččat áiggi dáfus. Nuppiid sániiguin go turismma guoddinnávccaid badjel mannojuvvo, turismma dagahan nuppástusat báikkálaš sámeservošii, - kultuvrii, birrasii ja/dahje haddedássái eai leat šat báikkálaččat dohkkehahtti. Danin leage hui dehálaš, ahte turismma váikkuhusat árvoštallojit jeavddalaččat. Guoddinnávcca guorahaladettiin galgá gullot maiddái báikkálaš sámeservoša jietna.

Turismma guoddinnákca lea dasto álot čadnon dihto báikái ja áigái ja dat eallá jotkkolaččat nuppástusas sihke sáhtttá molsašuddat stuorrátge juoba smávva guovllu siste. Go dihto guovllus juksojuvvo turismii laktáseaddji guoddinnákca dahjege toleránsarádjá, dárkkuha dát dan, ahte turismma negatiivvalaš váikkuhusat leat mearálaččat mannan badjel positiivvalaš váikkuhusaid. Sámeturismmas galggašedje ovdasajis leat positiivvalaš váikkuhusat sihke sámeservošii ahte sáme kultuvrii ja dan seailumii, ovddideapmái ja sirdimii boahttevaš buolvvaide.

Turismaealáhusa jotkkolaččat viidánettiin ja lassánettiin sihke mátkkálašmeriid badjánettiin fámolaččat, galgá turismma guoddinnákciid giddet erenomáš fuopmášumi. Báikkálaš sámeservoša iežas árvoštallan iežas luondduriggodagaid geavahanvejolašvuođaid hedjoneamis mátkkálaččaid luondduresurssaid geavaheami ektui, jođálmahtta toleránsarájáiid juksama ja/dahje badjel mannama. Guoddinnávcca árvoštalladettiin nugo maiddái guoddinnávcca rájáiid hábmedettiin galgáge ovdasajis sihkarastit guoskevaš guovllu báikkálaš sámeservoša buresveadjima ja duđavašvuođa³² vajáldahtekeahhtá guovllu eallinfámu ja turismasevttiid seailuma. Go turismma negatiivvalaš váikkuhusat vásihuvvojit stuorábun go positiivvalaš váikkuhusat, álget báikkálaš olbmuid negatiivvalaš dovdamušat ja jurddašanvuogit jođánit čuohcat láhttemii, mii guoská mátkkálaččaid, ja dan bokte njuolga mátkkálašduđavašvuhtii. Dan dihtii turismma guoddinnávccaid jeavddalaš árvoštallan sihke guoddinnávccaid rasttildeapmái dolvon sivaiddivvun lea sihke sámeservoša ja turismasuorggi oktasaš ovdu.

Sosiálalaš guoddinnákca árvoštallo dáid rávvagiin sámeservoša sihke sáme kultuvrra seailuma ja ovdáneami perspektiivvas. Sosiálalaš guoddinnávcca toleránsarájáiid árvoštalladettiin, galgá meroštallat mátkkálaččaid ja turismadoaimmaid báikkálaččat dohkkehan máksimálameari, goas dat váikkuhišgoahhtá heajudan lánhái sámeservoša identitehta dovdui, eallinvuohká, sosiálalaš láhttemii dahje vugiide. Turisma ii galgga hilggodit

---

³² báikkálašálbmoga toleránsadássi dahjege suvdinnákca

sámeservoša ovdduid dahje vuoigatvuođaid iige váikkuhit negatiivvalaččat sámeservoša bálvalusaid dássái. Maiddái mátkkálaččaid perspektiivvas mátkkálaččaid meari ja turismaprogrammabálvalusaid meari oktiiveiven galgá bissut dohkkehahtti dásis almmá mátkkálaččaid áššehasduđavašvuođa hedjoneami haga.³³ Sosiálalaš guoddinnávcca molsašuddan sáhtta leat mearkkašahtti maiddái sámeservoša siste, mii lea gitta earret eará das, leago servoša lahtuide turismmas njuolggo dahje gaskkalaš ávki, man guhkkín eret searvvuš dahje dan lahtut leat vuođđobálvalusain sihke das, man láhkai turismma lassáneapmi váikkuha ovdamearkan servoša ja/dahje ovttaskas olbmuid vuođđodorvvu dovdui. Sosiálalaš guoddinnávcca kárteđettiin galgáge árvvoštallat maiddái vuođđoinfrastruktuvrra guoddinnávcca mátkkálašmeriid lassánettiin sihke báikkálaččat ja áiggálaččat nu ahte sesonjaid molsašuddamat váldojuvvojit vuhtii. Juos vásihuvvo, ahte dihto guvlui guoski turisma ja/dahje mátkkálaččat váttásmahttet báikkálaččaid vuođđoeallima dahje vuođđodárbbuid ollašuvvama dahje juos vásihuvvo, ahte turisma ja/dahje mátkkálaččat váikkuhit negatiivvalaččat báikkálaš olbmuid vuođđodorvvolašvuođa dovdui, galgá dillái darvánit ja geahččalit divvut nu jođánit go vejolaš, ammes ii sámeservoša, eará báikkálaš servoša dahje mátkkálaččaid buresveadjin hedjonivčče.

Kultuvrralaš guoddinnávcca ovttastahtto mánggii sosiálalaš guoddinnákcii, goas hállojuvvo sosiokultuvrralaš guoddinnávccas. Dán oktavuodas lea goittotge heivvolaš gieđahallat kultuvrralaš guoddinnávcca iežas doaban. Mátkkálaččat ja/dahje turismadoaimmat eai galgga njuolgga dahje gaskkalaččat rievdatit sámekultuvrra nugo ovdamearkan dujiid, oskumušaid, árbevieruid ja/dahje vugiid. Gehččojuvvo, ahte kultuvrralaš guoddinnávcca badjel mannojuvvo, juos sámeturisma buvttan ráhkadeamis ja/dahje ovdanbuktimis vásihuvvo ja/dahje gávnnavuvvo, ahte dat headušta sámekultuvrra seailuma, ovdáneami ja/dahje sirdáseami boahstevaš buolvvaide. Juos sáhtta gávnnavhit, ahte turismadoaimmat ja/dahje mátkkálaččat njuolgga gáržudit sámekultuvrii gullevaš albmananvugiid, oidnojuvvo dat kultuvrralaš guoddinnávcca badjel mannamin. Ovdamearkan dás sáhtta máinnašit sámegávtti geavaheami: juos oktage sápmelaš guođđá geavatkeahhtá sámegávtti, daningo ii hálit gártat mátkkálaččaid geahččama ja/dahje govvea vuložin, gehččojuvvo, ahte kultuvrralaš guoddinnávcca badjel lea mannojuvvo.

Dihto turismaguovllu **ekologalaš guoddinnávccain** mitaluvvo máksimálalaš mátkkálaččaid ja/dahje turismadoaimmaid mearis, man guoskevaš guovlu suvdá almmá, ahte birrasa dilli hedjona.³⁴ Luonddu guoddinnávcca galgá árvvoštallat guovlluid ja jagiáiggiid mielde juo turismabálvalusaid plánedettiin. Resurssaid geavaheami, mii dárbbášuvvo turismadoaimmain ja laktása ekologalaš guoddinnákcii, árvvoštallamis galgá ovdasajis váldit vuhtii sámeservoša eará luondduresurssaid geavahandárbbuid nu, ahte fárrui lohkkovit báikkálaš sámeservošiid návddašanvuoigatvuođat ja -guovllut sihke eana- ja luondduriggodagaid eará geavaheapmi, mii lea juo gávdnomis.

Ekonomalaš guoddinnávcca meroštallá máksimálalaš turismadoaimmaid ja/dahje mátkkálaččaid meari, ovdalgo báikkálaš olbmuid eallimis šaddá menddo divrras eallit ja/dahje doaimmat iežas guovllus.

Ovdasaji ulbmiljoavkkut: olles turismasuorgi Visit Finlandis jeageldási turismafitnodatolbmui, sápmelaš turismafitnodatolbmot sihke Suoma stáhta, buot virgeoapmahaččat sihke politihkalaš mearrideaddjit

³³ European Commission (2001:14)

³⁴ Tyrväinen Liisa (2017:94)

DOAIBMANPRINSIHPPA 6: SÁMETURISMA VÁSTTOLAŠ JA ETIHKALAČČAT SUVDILIS MÁRKANASTIN JA TURISMADIEHTOJUOHKIN

Mátkkálaččas ii sáhte vuordit, ahte son hálddaša nu bures kultuvrra dovdam, ahte sáhtta earuhit sápmelašvuhtii ja/dahje sámekultuvrii vuodđudeaddji eakti turismabuktaga eahpeeakti buktagis. Dan dihtii vástu sámeturismabuktaga eaktivuođas lea turismasuorggi buot doaibmiin.

Sámiide ja sámekultuvrii laktáseaddji turismamárganastimis ja –diehtjuohkimis lea eavttuhis geatnegasvuhta geahččalit duohtavuodalaš dieđugaskkusteapmái ja -láddeapmái. Eakti sámeturismabuktaga duohtavuodalaš turisma olis márganastin ja diehtjuohkin ovddidit sihke sámeservoša buorredili ja bálvalit mátkkálačča, gii oazžu ruđaide vástádusa, go háliida oahpásmuvvat riektatvuoda mielde eakti sámekultuvrii.

Sámeturisma vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis márganastin ja diehtjuohkin galget vuodđuduvvat nana vástui dan áššeosolaš sámeservoša, sámesoga ja/dahje siidda hárrái, man kultuvra ja/dahje árbevirolaš ássanguovllut/návddašanguovllut turismabuktagis ávkin adnojuvvojit ja/dahje ovdanbuktojuvvojit.

Guovttebealat gudnejahttimii laktáseaddji lágga oktasašbargu turismasuorggi sierra doaibmiid ja sektoriid gaskkas, mas oktan oassebeallin lea Sámediggi, Sámedikki nammadan oassebealli ja/dahje sápmelaš turismafitnodatolmmoš ja/dahje -bálvalanbuvttadeaddji, lea erenomáš dehálaš sámekultuvrra sihke duođalaččat eakti sámeturisma eallinfámu doalaheamis ja vásttolaš turismamárganastimis ja - diehtjuohkimis.

Sámeturisma vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis turismamárganastimis ja -diehtjuohkimis galggašii ovdasajis čuovvut Sámedikki govvarávvagiin, mat leat olggosaddon golggotmánus 2016. Guoskevaš govvarávvagiid mielde, sápmelašvuoda ovdanbukti govat ja eará márganastin galget leat lága ja buori dábi mielde, rehálaččat ja duohtavuodalaččat.

Guovddáš prinsihpat sámiid ja sápmelašvuoda ovdanbukti govain:

1. Juos govva ovdanbukta sápmelačča, govat galgá leat sápmelaš.
2. Juos gova olbmot lea sámegákti badjelis, gávttehas galgá leat sápmelaš.
3. Juos govat lea sámegákti, gákti galgá leat eakti sámegákti.
4. Juos gova olbmot lea sámegákti badjelis, gákti galgá leat coggojuvvon sámevieruid mielde.

Sápmelašvuoda ovdanbuvttedettiin vuolggasadjin galgá leat rehálašvuhta ja duohtavuhta sihke buriid dábiid váldin vuhtii. Turismamárganastima ja -diehtjuohkima ovdanbuvttedettiin sámegávtti, galgá giddet fuopmášumi gávtti eaktivuhtii ja ahte dat lea čoggojuvvon sámiid vieruiduvvan vuoigatvuoda čuovvumiin. Ovdamearkan sámiid vieruiduvvan vuoigatvuodas lea, ahte almmái ii geavat nissoniidda gullevaš gávtti gárvvuid dahje nuppegežiid. Nissonat eai nappo sáhte geavahit "čiehgahpira" eaige albmáid gávtti. Iige sierra guovlluid dahje sápmelašjoavkkuid biktasiid sáhte geavahit seahkalágaid. Lassin galgá váldit vuhtii, ahte dálvebiktasat eai geavahuvvo geassit dahje nuppegežiid. Buriid dábiid mielde lea maiddá, ahte olbmuid ii galgga govvidit duolvvasin, iige duolva ja/dahje bieđganen biktasiin. Dás máinnašuvvon áššiid sáhtta sihkarastit álkit nu, ahte geavaha sáme govvejeaddjiid, geain leat kultuvrra dovdan ja kultuvrralaš kodat hálddus.³⁵

³⁵ Sámediggi (2016), *Kuvaohjeistus koskien saamelaisia ja saamelaiskulttuuria*, 17.10.2016, Dnro 474 /D.a.9 /2016

Sámekultuvrra perspektiivvas etihkalaččat suvdilis ja sámekultuvrii čielgasit gullelaš buktagiid márkanastima aktiivvalaš prioriseren veahkeha sámekultuvrra seailuma eallinfámolažžan čuovvovaš buolvvaide. Lappi turismaseaktin dovdojuvvon bohcco ja dasa laktáseaddji boazoturismma prioriseren livččii erenomáš dehálaš sihke sisriikkalaš dásis muhto eandalitge riikkaidgaskasaš turismamárganastimis ja -diehtujuohkimis. Sámiid ruovttuguovllus beanaráidovuodjima turismamárganastin lea sihke vásttuheapme ja etihkalaččat gierdameahtun ja dan galggašiige heaittihit.

Eanageavaheami vuhtiiváldima, mii lea turismma olggobealde ja vuodđuduvvá sámi árbevieruide, galgá bajidit ovdan maiddá turismamárganastimis. Sámiid ruovttuguovllus ii leat guoskameahtun áidalas meahcci, vaikke dat olggobeale olbmuid dat sáhtá dakkárin čájehit. Sámit leat árbevirolaččat atnán ávkin luonddu almmá, ahte das livččii báhcán ávnnaslaš luottat davvi rašes birrasii. Eará kultuvrrain boahtti mátkkálaččaid luonddudoaba sáhtá spiehkkašit oallege olu sámiid luonddudoahpagis. Danin eandalitge juohkeolbmovuogitvuodaid guoski riikkaidgaskasaš turismamárganastimis ja -diehtujuohkimis galgá deattuhit luonddus johtima vásttolašvuoda, ráddjehusaid ja luottaide guodekeahesvuoda. Eavttuhis vuolggasadjin lea, ahte okta árktalaš guovllu deháleamos turismasevttiin dahjege buhtes ja dearvvas luondu seillošii maiddá boahttevaš buolvvaide. Dán lea áššálaš buktit mátkkálaččaid ja olles turismasuorggi dihtui vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis riikkaidgaskasaš turismamárganastima ja -diehtujuohkima sisdoalloplánemis.

Turismamárganastimis ja -diehtujuohkimis galgá ovdanbuktit maiddá priváhtavuoda, ruoktoráfi, ealáhusaid sihke bohcco návddašan lága suoji. Báikkálaččaid ruoktošiljut leat hárvve áidojuvvon, muhto das fuolakeahtá lágain suddjejuvvon ja gullet ruoktoráfi ollái. Boazoáiddit, mat leat ássandáluid šiljuin ja dastán daid lahkosis, gos leat bohccot ja mat eai leat sierra turismma bálvalussii dárkkuhuvvon, gullet maiddá lága dárkkuhan ruoktoráfi suoji ollái, iige dáid báikkiin leat lobálaš johtit almmá báikki eai gáda lobi haga. Turismamárganastimis ja -diehtujuohkimis livččii buorre maiddá váldit vuhtii, ahte vaikke sámiid ruovttuguovllus bohccot leat vildaeallit, mat guhtot lupmosit, leat dat goittotge priváhta olbmuid oamastan oamit.

Boazodoalu krihtaleamos áigi lea giđđadálvi ja giđđa, goas leat čoavjehat ja dat leat hearckimus dilis. Boazodoalu olggobeale doaibmit eai galgga olláge márkanastit bohccuid guottetáigge, nugo eai maiddá čoavjehiid áigge, mii lea dan ovdal. Dát lea iešalddes dat áigi, go bohccuid galgá eavttuheamet guodđit ollásit ráffái ja daid ii oččošii oktage olggobeale doaibmi lobi haga lahkoni dahje heađuštit mange láchkai.

Vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis sámeturismma márkanastin ja diehtujuohkin galget deattuhuvvat dálá áigge sápmelašvuhtii. Myhtalaš mannanáigge deattuheapmi buktá mátkkálaččaide boastto miellagovaid ja dan bokte boastto vuordámušaid. Vuordámušaid ollašuvakeahtá báhcin dagaha beahttašuvvamiid ja fuones áššehasvásáhusaid.

Sámiide ja sámekultuvrii galgá vuolggasajis addit aktiivvalaš, iežas árvomáilmmi mielásaš rolla turismamárganastimis ja -diehtujuohkimis nu, ahte jávkaduvvo sámiid ja sámekultuvrra geavaheapmi passiivvalaš rekvisihttan, báikkálaš ivdnin dahje eksotálaš ja primitiivvalaš objektan. Juos sámit dahje sámekultuvra eai njuolggá laktás buktagii dahje čuožáhahkii, mii márkanasto, sápmelašvuoda dahje sámekultuvrra symbolaid ja/dahje sámegiela ii galgga dáid dáhpáhusain geavahit. Sápmelašvuhtii, sámekultuvrii čujuheadđi dahje laktáseaddji buot geavaheapmái galgá gávdnot sámekultuvrii gullelaš vástta dahjege njuolggá oktavuoha ja konteaksta sápmelašvuhtii dahje sámekultuvrii. Sámeservoša olggobeale doaibmiid ráhkadan gielis gova lávdadeapmi ii bálval geange ovddu: ii sámekultuvrra seailuma ja ovdáneami,

ii sámeservoša buresbirgejumi iige mátkkálaččaid gova duođalašvuodas dahjege otná beaivvis ealli Eurohpá uniovnna viidodagas ássi áidna eamiálbmogis.

Sámekultuvrii gullet mánggat čálekeahes jaskes dihtui vuodđudeaddji geavadat, mat eai leat dieđus kultuvrra olggobeale olbmui, ja maid kultuvrra olggobealde boahttit eai vealttakeahhtá fihtte dahje ádde. Vásttolaš ja etihkalaččat suvdilis turismamárkanastimii ja -diehtjuohkimii gullá dán jaskes dieđu gudnejahttin, vuhtiiváldin ja sámeservoša kollektiivvalaččat šiehttan dieđu, mii olggosaddo, juohkin ja lávdadeapmi mátkkálačča dihtui, vuoi sámiid ruovttuguovllus galledeaddji olggobeale mátkkálaš diehtá láhttet nu, ahte gudnejahtá sámeservoša ja sámekultuvrra. Dan jaskes dieđu, man sámesearvvuš kollektiivvalaččat mearrida guođdit juogekeahhtá, ii galgga oktage eará dan buktit almmolaš diđolašvuhtii.

Juos gii nu turismasuorggi doaibmi ollašuhtá sámiid ruovttuguovllus ealáhusa vásttuheamet ja/dahje etihkalaččat gierdameahhtumit ja/dahje fitnodaga doaibman lea ruossalágaid vásttolašvuodá, etihkalaš suvdilvuodá ja/dahje sámekultuvrra doalahemiin, seailumiin dahje ovddidemiin, galgá dán fitnodaga márkastima loahpahit buot dásiin, dassážiigo ruossalasvuodát leat baston gieđahallot ja čoavddus lea gávdnon.

Ovdasaji ulbmiljoavkkut: olles turismasuorgi Visit Finlandis jeageldási turismafitnodatolbmui, sápmelaš turismafitnodatolbmot, eandalitge turismamárkanastimis ja – diehtjuohkimis vástideaddji oassebealit sihke Suoma stáhta, buot virgeoapmahaččat sihke politihkalaš mearrideaddjit

DOAIBMANPRINSIHPPA 7: ALLADÁSSÁSAŠ MÁTKKÁLAŠVÁSÁHUSAT – KVALITEHTASIHKKARASTIN

Sápmelašvuhtii vuodđudeaddji turisma vuolggasadjin lea duođalaš ja čiekŋalis sámekultuvrra áddejupmi ja dasa vuodđudeaddji diehtodáidu ja áššedovdamuš, mii dáhkida rivttes eaktivuođa muhto maiddá vásttolaš ja etihkalaš suvdilvuodá, mas ávkašuvvet sihke sámesearvvuš ja turismasuorgi. Rivttes dieđu juohkin ja dan oázžun lasihit sihke sámeservoša buresbirgejumi ja mátkkálaččaid eakti ja dan bokte positiivalaš turismavásáhusaid ja mátkkálašduđavašvuodá.

Boazoturisma prioriseren sámiid ruovttuguovllu guoski turismamárkanastimis nuppi kultuvrras luoikkahuvvon árbevieru, beanaráidoturisma sajis, doarju sámiid ealáhusaid ja dan bokte sámeservoša ja sámekultuvrra buresbirgejumi sihke eandalitge eaktivuhtii ja báikkálašvuhtii vuodđudeaddji mátkkálašvásáhusaid.

Vaikke mátkkálaš ii hálldašge dárbbášuvvon kultuvrra dovdamuša earuhan dihtii eakti buktaga eahpeakti turismabuktagis, ii dát goittotge jávkat mátkkálačča vásttu láhttet áššálaččat nu, ahte gudnejahtá báikkálaš dábiid ja vieruiduvvan vuoigatvuodaid sihke báikkálaš kultuvrra ja dan lahtuid. Vuoi sámiid ruovttuguvlui boahtti mátkkálaš máhtá váldit vuhtii sámekultuvrra sihke sámi dábiid ja geavadiid, galgá dáid áššiid buktit sutnje diehtun. Mátkebáikki sámeservoša, kultuvrra ja luonddu árvvus atnin ja gudnejahttin sihke sámeservoša dohkkehan láhttenorpmoid dihtui buktin leat buot turismasuorggi doaibmiid vásttus, muhto eandalitge daid oassebeliid, geat márkastet ja lávdadit dieđuid sámiin ja/dahje sámekultuvrras. Dán vástu ja/dahje geatnegasvuodá ii mange dáhpháhusas galgga guođdit turisma olggobeale sámeservoša bargun.

Vuoi sámiid ruovttuguovllu turismaseavttit dahjege buhtes luondu ja sámekultuvra buot mánggahápmásašvuodastis ii šattašii áitaga vuollái jotkkolaččat šaddi turisma mielde, galgá eandalitge buot lundui laktáseaddji turismadoaimmas muitit vásttolašvuodá ja etihkalaš suvdilvuodá. Vásttolaš ja

etihkalaččat suvdilis turismma dáhkodeami dihtii gullá luonddus johtimii laktáseaddji rávvagiid addin mátkkálašii sihke dan sihkarastin, ahte dát rávvagat čuvvojuvvojit. Rávvagiid rihkkumušain galgá čuovvut ránggáštus.

Sámi kulturárbái vuodđudeaddji buot turismabuktagat, mat ovddiduvvojit ja/dahje fálojuvvojit mátkkálaščaide, galget doarjut ja mitalit **duohtavuodálaččat** dan guskkolaš sámeservoša ja servoša kulturárbbis sihke árvomáilmmis, maid dat ovddastit ja/dahje ovdanbuktet. Sámekultuvrra buvttan ráhkadeapmi ja/dahje ovdanbuktin turismmas vásttolaččat ja etihkalaččat suvdilit ii goittotge reahke, juos sámeservošat eai beasa mearridit sin ruovttuguvlui čuohcci ja sin kultuvrii guoski turismma kvalitehtas ja/dahje mearis. Vuoi sáhtta geahpedit sámeservošii ja sámekultuvrii čuohcci negatiivvalaš váikkuhusaid ja doarjut dievasmearálaččat sámekultuvrra eallinfámu seailuma, galgá sámeservošis leat vejolašvuhta váikkuhit sámiid ruovttuguvlui čuohcci turismma mearrái, kvalitehtii sihke vásttolašvuhtii ja etihkalaš suvdilvuhtii. Sámeservoša buresbirgejummi ja sámekultuvrra eallinfápmu oidno positiivvalaš turismavásáhussan maddái sámiid ruovttuguvlui boahtti mátkkálaščaide.

<p>Ovdasaji ulbmiljoavkkut: olles turismasuorgi Visit Finlandis jeageldási turismafitnodatolbmui sihke Suoma stáhta, buot virgeoapmahaččat sihke politihkalaš mearrideaddjit</p>
